

Сергій КРУШИНСЬКИЙ¹

КЛАСИФІКАЦІЯ НАСИЛЬСТВА ЯК СПОСОБУ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

Аналізується зміст насильства як способу вчинення кримінального правопорушення. Застосування насильства досить часто є конструктивною ознакою складу кримінального правопорушення, яка дозволяє диференціювати кримінальну відповідальність за вчинені діяння. Законодавець під час конструювання окремих складів кримінальних правопорушень прямо застосовує термін «насильство» або ж використовує терміни, зміст яких відображає насильницький характер діяння чи які вказують на наслідки кримінально протиправного діяння. Виділено одну юридично значиму класифікацію насильства як способу вчинення кримінального правопорушення — за предметом насильницького впливу: 1) фізичне насильство, яке впливає на організм людини (тіло, внутрішні органи людини); 2) психічне насильство, яке впливає на психіку людини. Розглянуто зміст понять «домашнє насильство», «економічне насильство», «психологічне насильство», «сексуальне насильство», які були введені в обіг у законодавстві про кримінальну відповідальність. Поняття «домашнє насильство» вказує на особливих суб'єктів, до яких воно може бути застосоване, однак не відображає якихось особливих сутнісних ознак порівняно з фізичним або психічним насильством. Сексуальне насильство відбувається у сфері сексуальних відносин, але так само може мати

¹ кандидат юридичних наук, доцент,
декан юридичного факультету,
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова,
decan_uf@univer.km.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-1583-226X>.

характер або фізичного, або психічного насильства. Економічне насильство виходить за межі традиційного розуміння «насильства». Висловлено думку, що в цьому контексті більш доцільно застосовувати термін «економічна дискримінація». Констатовано, що в законодавстві замість терміна «психологічне насильство» варто застосовувати термін «психічне насильство». Наведено наукові позиції щодо застосування законодавцем понять «насильство, що є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого» і «насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого». Наголошується на тому, що поділ насильства за характером і ступенем суспільної небезпеки на вказані види стосується наслідків, а не способу вчинення кримінального правопорушення.

Ключові слова: насильство, фізичне насильство, психічне насильство, небезпечність, спосіб вчинення кримінального правопорушення.

Наша держава у ст. 3 Конституції України проголосила найвищою соціальною цінністю людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку [1], взявши таким чином на себе обов'язок захищати ці цінності, в тому числі й кримінально-правовими засобами. Законодавець передбачив кримінальну відповідальність за низку насильницьких кримінальних правопорушень, які прямо посягають на життя та здоров'я людини, а також інших кримінальних правопорушень, які вчиняються із застосуванням насильницьких дій. Захист громадян від різноманітних проявів насильницької злочинності є надзвичайно актуальною функцією держави, адже кримінальні правопорушення, що вчиняються із застосуванням насильства, відрізняються підвищеною суспільною небезпекою, часто характеризуються жорстокістю та зухвалістю, пов'язані з настанням тяжких наслідків для постраждалих.

Статистика свідчить, що у 2020 році на розгляді в судах перебувало 38 204 кримінальних провадження щодо злочинів проти життя та здоров'я особи, з яких 4 153 — щодо різного роду умисних вбивств, 28 716 — щодо заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, 1 648 — щодо побоїв і мордувань, 88 — щодо катувань, 1 877 — щодо домашнього насильства. Крім того, в судах перебувало 667 кримінальних проваджень щодо насильницьких злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи [2]. Звичайно, ця статистика не передає повного масштабу насильницької злочинності, адже насильство як спосіб вчинення кримінального правопорушення є обов'язковою ознакою великої кількості складів кримінальних правопорушень, передбачених іншими розділами Особливої частини КК України.

Зважаючи на викладене, доволі значимим як для доктрини кримінального права, так і для практики застосування норм закону про кримінальну відповідальність, на сьогодні є питання класифікації насильства як способу вчинення кримінального правопорушення.

Значний внесок у дослідження проблем способу вчинення кримінальних правопорушень, зокрема насильницького способу, зробили Л. П. Брич, Л. Д. Гаухман, О. В. Грищенко, В. К. Гришук, О. М. Гумін, О. Л. Гуртовенко, І. І. Давидович, О. І. Дітріх, О. М. Ігнатов, С. М. Зав'ялов, М. В. Карп'юк, В. О. Навроцький, Л. А. Наконечна, М. І. Панов, Л. В. Сердюк, Г. М. Собко, О. М. Храмцов, Р. Д. Шарапов та інші науковці. Однак особливої актуальності питання класифікації насильства як способу вчинення кримінального правопорушення набуло у зв'язку із прийняттям Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який оперує низкою термінів, що позначають різновиди насильства.

Метою статті є виявлення на основі аналізу змісту окремих різновидів насильства, передбачених чинним законодавством, юридично значимих класифікацій насильства як способу вчинення кримінального правопорушення.

Насильство є способом вчинення значної кількості кримінальних правопорушень, складі яких передбачені Особливою частиною КК України: не лише кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я особи (умисного вбивства, умисних тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, доведення до самогубства, побоїв, мордування, катування, домашнього насильства, погрози вбивством), а й кримінальних правопорушень, передбачених іншими розділами КК України. Закон про кримінальну відповідальність в одних випадках містить пряму вказівку на насильницький спосіб вчинення кримінального правопорушення, а в інших — розуміння такого способу впливає зі змісту діяння, передбаченого складом кримінального правопорушення.

У низці випадків застосування насильства є конструктивною ознакою складу кримінального правопорушення, яка дозволяє диференціювати кримінальну відповідальність за вчинені діяння. При цьому законодавець під час конструювання окремих складів кримінальних правопорушень прямо застосовує терміни «насильство», «фізичне насильство», «психічне насильство», «домашнє насильство», «психологічне насильство», «економічне насильство», «насильницькі дії», «насильницьке ...», які недвозначно вказують на відповідний спосіб вчинення кримінальних правопорушень. В інших випадках використовуються терміни, зміст яких відображає насильницький характер діяння («завдання удару», «побої», «катування», «мордування», «примус», «погроза», «напад», «знуцання», «глумління», «тероризування», «особливе мучення», «особлива жорстокість» тощо) або ж які вказують на наслідки кримінально протиправного діяння («заподіяння смерті», «тілесне ушкодження», «фізичний біль», «фізичне страждання», «моральне страждання», «приниження гідності» та інші).

Крім того, для вираження насильницького способу вчинення кримінального правопорушення у законі про кримінальну відповідальність під час формулювання диспозиції відповідних норм застосовуються словосполучення «шляхом», «способом», «з використанням», «поєднане із», «мають характер», «із застосуванням», «що супроводжується» тощо. Однак, як слушно наголошують дослідники, використовуючи термін «насильство», законодавець не дає його тлумачення, а інші зазначені терміни доволі часто

використовує досить непослідовно, допускаючи різне їх тлумачення або розкриваючи зміст одного терміну через інші, не розкриваючи при цьому зміст останніх [3, с. 144].

Людина є живою істотою, яка існує в соціумі, взаємодіє з іншими людьми, має до них певні почуття, переживання, ставлення, характеризується наявністю мисленнево-вольових властивостей, а тому поєднує в собі фізичний (біологічний) і духовний (соціальний) складники. Передусім, існування людини обумовлене функціонуванням і розвитком її організму, який є біологічною основою людини. А тому заподіяння фізичної шкоди людині досягається шляхом застосування насильницького впливу щодо її організму, зокрема його компонентів — клітин, тканин, органів, фізіологічних систем. Водночас можливе й здійснення впливу на психічні процеси і явища людини без прямого впливу на її організм.

Зважаючи на викладене, людина може бути об'єктом різних способів впливу, які можна поділити на два види — фізичний та психічний. А тому в теорії кримінального права поняття «насильство» вживається як узагальнювальна назва для двох його окремих форм — фізичного і психічного насильства [4, с. 4]. Однак на сьогодні КК України в нормах Особливої частини вживає й низку інших термінів, які, на перший погляд, розглядаються законодавцем як різновиди насильства, зокрема: «домашнє насильство», «економічне насильство», «психологічне насильство», «сексуальне насильство». Відповідно, постає питання: чи потрібно включати ці різновиди насильства до класифікації поряд із фізичним та психічним насильством? Для відповіді на нього потрібно більш детально проаналізувати норми законодавства, що урегулюють ці поняття.

З метою імплементації положень Конвенції Ради Європи, прийнятої Комітетом міністрів 07 квітня 2011 р., у грудні 2017 року законодавець прийняв декілька законодавчих актів, зокрема були ухвалені зміни до КК України та КПК України [5], якими були криміналізовані такі протиправні діяння, як домашнє насильство (ст. 126¹ КК України) і сексуальне насильство (ст. 153 КК України).

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [6], оперуючи поняттями «домашнє насильство», «економічне насильство», «психологічне насильство», «сексуальне насильство», у ст. 1 дає нормативні дефініції згаданих понять. Поняття домашнього насильства розкривається через вказівку на інші види насильства — фізичного, сексуального, психологічного, економічного, проте його особливістю є те, що воно вчиняється в межах відносин між чітко визначеними суб'єктами (членами сім'ї, родичами, колишнім чи теперішнім подружжям, іншими особами, які спільно проживають (або проживали) однією сім'єю, але не перебувають (або не перебували) в родинних відносинах чи у шлюбі між собою). При цьому не має значення, чи особа, яка вчинила домашнє насильство, проживає (або проживала) в тому самому місці, що й постраждала особа.

Натомість, відповідно до КК України (ст. 126¹) домашнє насильство вважається умисним систематичним вчиненням фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких

відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи.

Як бачимо, в обох випадках домашнє насильство розглядається як узагальнене поняття, яке об'єднує різні прояви насильства щодо членів сім'ї або щодо колишнього подружжя. Воно може спрямовуватися як на організм потерпілого, так і на його психіку. Тобто поняття «домашнє насильство» вказує на особливих суб'єктів, до яких воно може бути застосоване, однак не відображає якихось особливих сутнісних ознак порівняно з фізичним або психічним насильством.

Психологічне насильство як форму домашнього насильства законодавець знову ж таки визначає через перелік діянь (словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері), а також їхніх наслідків (виникнення у постраждалої особи побоювань за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, емоційної невпевненості, нездатності захистити себе, завдання шкоди її психічному здоров'ю).

Аналізуючи це визначення, доцільно зосередити увагу на тому, що психологічне насильство, на думку законодавця, виявляється в образах, погрозах, приниженні, залякуванні, що є нічим іншим як впливом на психіку людини (психічним впливом). Про це ж свідчать і сформульовані в нормі наслідки: побоювання потерпілого, його емоційна невпевненість, шкода психічному здоров'ю.

Без сумніву, неодмінною ознакою психічного насильства є вплив на явища психіки людини або ж групи людей. Тобто відмінність насильницького психічного впливу від інших видів насильницького впливу встановлюється за ознакою того, на який предмет спрямована мета насильницького впливу, а саме — психіку людини.

Термін «психологічне» походить від слова «психологія». Психологія як наука вивчає психічні процеси людини, стани, властивості, закони виникнення, розвитку і перебігу психічної діяльності, становлення психічних властивостей людини, життєве значення психіки [7, с. 6]. Іншими словами, психологія вивчає психіку людини.

Зважаючи на вказане, видається, що законодавець припустився помилки, вживши термін «психологічне насильство», оскільки останнє впливає не на «психологію», а на психіку людини. А тому в цьому контексті варто було б застосовувати термін «психічне насильство».

Ще одна форма домашнього насильства — сексуальне насильство — передбачає вчинення будь-яких діянь сексуального характеру, вчинених щодо повнолітньої особи без її згоди або щодо неповнолітньої особи незалежно від її згоди, або у присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, інших правопорушень проти статевої свободи чи статевої недоторканності особи.

КК України у ст. 153 більш вузько тлумачить поняття сексуального насильства — як вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням у тіло іншої особи, без добровіль-

ної згоди потерпілої особи. Водночас в інших статтях розд. 4 Особливої частини КК України передбачено склади інших злочинних діянь сексуального характеру (зв'язування, примушування до вступу в статевий зв'язок), які, за своєю природою, теж є проявами сексуального насильства, оскільки вчиняються без добровільної згоди потерпілої особи, із застосуванням примусу тощо.

Однак поняття «сексуальне насильство» вказує на особливу сферу, в якій застосовується насильство, а саме — сферу сексуальних відносин, але так само не відображає якихось особливих сутнісних ознак порівняно з фізичним або психічним насильством. Сексуальне насильство так само може мати характер фізичного насильства (наприклад, під час вчинення зв'язування потерпілій можуть завдаватися удари, здушуватися шия, застосовуватися зв'язування тощо) або психічного насильства (у випадку застосування до потерпілої погроз). Тому підстав для виокремлення поряд із фізичним і психічним ще й сексуального насильства, на наш погляд, немає.

Економічне насильство передбачає вчинення діянь, спрямованих на те, щоб поставити одну людину в залежність від іншої шляхом позбавлення першочергових благ чи можливості користуватися ними (проживання в житлі, харчування, користування одягом, іншим майном, коштами чи документами, отримання необхідного лікування або реабілітації), залишення без догляду чи піклування, створення перешкод у працевлаштуванні чи навчанні або ж, навпаки, примушування до праці тощо.

Економічне насильство виходить за межі традиційного розуміння «насильства». Воно передбачає, що один із партнерів або членів сім'ї контролює доступ іншого партнера (члена сім'ї) до економічних ресурсів, підриває його здатність до самостійного доступу до економічних ресурсів і створює фінансову залежність від нього. Зважаючи на правову природу насильства, в цьому контексті, можливо, більш доцільно було б застосовувати термін «економічна дискримінація».

Отже, на нашу думку, незважаючи на вживання в нормах закону про кримінальну відповідальність понять «домашнє насильство», «психологічне насильство», «сексуальне насильство», «економічне насильство», вони не можуть бути поєднані в межах однієї класифікації. Тому залежно від предмета насильницького впливу варто виділяти два класичні види насильства: 1) фізичне; 2) психічне.

Варто зазначити, що проект КК України (п. 31 ст. 1.3.1) під насильством розуміє фізичний вплив на іншу людину, зокрема шляхом нанесення удару, побоїв, застосування акустичних, світлових, термічних чи хімічних факторів або обмеження її особистої свободи [8], тобто тлумачить це поняття винятково як фізичне насильство. Проект КК України взагалі не використовує терміна «психічне насильство». Натомість, вживається термін «погроза», яке визначається як усне, письмове чи конклюдентними діями залякування особи застосуванням насильства, зв'язуванням чи сексуальним насильством, знищенням чи пошкодженням майна або заподіянням їй будь-якої іншої шкоди (звільнення з роботи, позбавлення засобів до іс-

нування, виселення із житла, відібрання дитини, розголошення відомостей, які особа бажає зберегти в таємниці, тощо) (п. 49 ст. 1.3.1) [8], тобто змістовно відображає сутність психічного насильства.

Подібної думки щодо змісту поняття «насильство» дотримуються й деякі науковці. Наприклад, Л. А. Наконечна вважає за недоцільне поділяти насильство на фізичне і психічне, а відповідний вплив на психіку людини пропонує називати психічним впливом [9, с. 115].

Ще однією класифікацією насильства, яка має важливе значення, є класифікація залежно від ступеня небезпеки для життя або здоров'я людини. За цим критерієм насильство в КК України поділено на дві групи:

1) насильство, небезпечне для життя або здоров'я особи (ч. 3 ст. 149, ст. 187, ч. 3 ст. 189, ч. 3 ст. 262, ч. 3 ст. 278, ч. 3 ст. 280, ч. 3 ст. 289, ч. 3 ст. 308, ч. 3 ст. 312, ч. 3 ст. 355 КК України);

2) насильство, яке не є небезпечним для життя або здоров'я особи (ч. 3 ст. 149, ч. 2 ст. 186, ч. 2 ст. 206, ч. 2 ст. 206², ч. 2 ст. 278, ч. 2 ст. 289, ч. 2 ст. 308, ч. 2 ст. 312, ч. 2 ст. 355 КК України).

У деяких статтях Особливої частини КК України говориться про «насильство» без вказівки на ступінь його небезпеки для життя або здоров'я (наприклад, ст. 174, ч. 3 ст. 342 КК України).

Водночас слід зазначити, що чинний КК України, як і попередні кримінальні кодекси, не містить легального визначення зазначених видів насильства. Поняття насильства, небезпечного для життя або здоров'я, і насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я, є предметом офіційного тлумачення в постановах Пленуму Верховного Суду України, і є об'єктом аналізу кримінально-правової науки.

У науковій літературі вказується, що сутність поняття насильства, небезпечного для життя або здоров'я, визначається тим, що цей вид насильства створює реальну загрозу заподіяння смерті, тяжкої, середньої тяжкості або легкої шкоди здоров'ю, або тягне їх настання. Насильство, яке не є небезпечним для життя або здоров'я, пов'язується із заподіянням фізичного болю, фізичних страждань, приведенням у безпорадний стан, втратою фізичної волі, при цьому не створюючи реальної загрози настання наслідків, характерних для насильства, небезпечного для життя і здоров'я [10, с. 18].

Деякі роз'яснення змісту зазначених видів насильства даються в Постанові Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про злочини проти власності» від 06 листопада 2009 р. № 10. Так, у п. 5 цієї постанови під таким, що не є небезпечним для життя чи здоров'я особи (під час вчинення грабежу), розуміється насильство, яке полягає в умисному заподіянні легкого тілесного ушкодження, яке не спричинило короткочасного розладу здоров'я або незначної втрати працездатності, а також вчиненні інших насильницьких дій (завдання удару, побоїв, незаконне позбавлення волі) за умови, що вони не були небезпечними для життя чи здоров'я в момент заподіяння [11].

А у п. 9 цієї постанови наводиться перелік різновидів небезпечного для життя чи здоров'я насильства, яке є обов'язковою ознакою складів зло-

чинів, передбачених ст. 187, ч. 3 ст. 189 КК України, зокрема це умисне заподіяння потерпілому легкого тілесного ушкодження, котре спричинило короткочасний розлад здоров'я чи незначну втрату працездатності, середньої тяжкості або тяжкого тілесного ушкодження, інші насильницькі дії, які не призвели до вказаних наслідків, але були небезпечними для життя чи здоров'я в момент їх вчинення (наприклад, насильство, що призвело до втрати свідомості чи мало характер мордування, придушення за ший, скидання з висоти, застосування електроструму, зброї, спеціальних знарядь тощо) [11].

У науковій літературі висловлюються пропозиції щодо зміни назви зазначених різновидів фізичного насильства. Така думка обґрунтовувалася тим, що фізичний біль, фізичні страждання, безпорадний стан — наслідки насильства, яке не є небезпечним для життя або здоров'я, — насправді шкодять здоров'ю, хоча й незначною мірою. Зазначені ж фізичні наслідки визначаються як незначна шкода здоров'ю. У зв'язку з цим назва насильства — «яке не є небезпечним для здоров'я» — суперечить дійсному змісту поняття. Отже, визнання незначної шкоди здоров'ю насильством, небезпечним для життя або здоров'я, порушує правильний баланс у класифікації фізичного насильства за характером і ступенем суспільної небезпеки й може негативно позначитися на диференціації кримінальної відповідальності. У зв'язку з цим насильство, небезпечне для життя або здоров'я, пропонувалося замінити на «значне насильство», а насильство, яке не є небезпечним для життя або здоров'я, — на «незначне насильство».

Так, під значним насильством Р. Д. Шарاپов пропонує розуміти насильство, що заподіяло смерть, тяжку, середньої тяжкості або легку шкоду здоров'ю потерпілого, а також насильство, що не заподіяло зазначених наслідків, але в момент застосування створило реальну небезпеку їх заподіяння; під незначним насильством — насильство, що заподіяло фізичний біль, фізичні страждання, які потягли безпорадний стан потерпілого або втрату ним фізичної волі [12, с. 206].

Окремі науковці (наприклад Л. П. Брич) взагалі пропонують відмовитися від використання в законі понять «насильство, що є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого» і «насильство, яке не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого», оскільки вони повністю не вичерпують обсяг поняття «насильство», адже жодне з них не охоплює такий наслідок, як тяжке тілесне ушкодження [13, с. 235] (зокрема, зважаючи на зміст ст.ст. 187, 189 КК України).

У контексті цієї статті варто погодитися із думкою Л. П. Брич про те, що призначення наведених понять полягає в тому, щоб позначати диференціацію наслідків насильства. А спосіб вчинення злочину не слід ототожнювати із суспільно небезпечними наслідками з тієї простої причини, що це різні ознаки складу злочину [13, с. 236]. Таким чином, поділ насильства за характером і ступенем суспільної небезпеки на насильство, небезпечне для життя або здоров'я особи (значне насильство), і насильство, яке не є небезпечним для життя або здоров'я особи (незначне насильство), стосується наслідків, а не способу вчинення кримінального правопорушення.

Таким чином, вважаємо за доцільне виділяти одну юридично значиму класифікацію насильства як способу вчинення кримінального правопорушення — за предметом насильницького впливу:

- 1) фізичне насильство, яке впливає на організм людини (тіло, внутрішні органи людини);
- 2) психічне насильство, яке впливає на психіку людини;

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28.06.1996 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3zsunUW>.
2. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2020 рік. *Судова влада України*. URL : <https://bit.ly/3t4U51a>.
3. *Ігнатів О. М.* Насильство як спосіб вчинення злочину: поняття та сутність. *Форум права*. 2010. № 3. С. 144–151.
4. *Давидович І. І.* Катування як окремий різновид насильницького злочину за КК України. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 18. С. 1–7.
5. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Закон України від 06.12.2017 р. № 2227–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3y2Oo4c>.
6. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3a9Pyl3>.
7. *Сергеєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В.* Загальна психологія. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
8. Кримінальний кодекс України (проект). *Новий Кримінальний кодекс*. URL : <https://bit.ly/3JWcWBr>.
9. *Наконечна Л. А.* Насильство як наскрізне кримінально-правове поняття. Дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2016. 210 арк.
10. *Іванова В. В.* Преступное насилие. Москва : ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002. 83 с.
11. Про судову практику у справах про злочини проти власності. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 10. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3sqEdGm>.
12. *Шарапов Р. Д.* Физическое насилие в уголовном праве. СПб. : Юридический центр ПРЕСС, 2001. 298 с.
13. *Брич Л. П.* Розмежування складів злочинів, спільною ознакою яких є суспільно небезпечні наслідки у вигляді шкоди здоров'ю людини: зміст спільних ознак. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2009. Вип. 48. С. 225–240.

Надійшла до редакції 21.08.2021

Serhii KRUSHYNSKYI*Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law***Classification of Violence as a Method of Committing a Criminal Offense**

The article deals with the analysis of the content of violence as a method of committing a criminal offense. The use of violence is often a constructive feature of the criminal offenses composition, which allows differentiating a criminal liability for the criminal offenses. The legislator in the construction of some compositions of criminal offenses directly uses the term «violence» or uses terms, which demonstrate a violent nature of the act or which indicate the consequences of a criminal act. One legally significant classification of violence as a method of committing a criminal offense are given by author — on the subject of violent influence: 1) physical violence that affects the human organism (body, internal organs); 2) mental violence, which affects the human psyche. The content of the concepts of «domestic violence», «economic violence», «psychological violence», «sexual violence», which were introduced in the legislation on criminal liability, is considered. The term «domestic violence» indicates specific subjects to whom it may be used, but does not show any special features compared to physical or mental violence. Sexual violence occurs in the area of sexual relations, but can also be either physical or mental. Economic violence goes beyond the traditional understanding of «violence». According to author in this context it is more appropriate to use the term «economic discrimination». It is stated that in the legislation instead of the term «psychological violence» it is more appropriate to use the term «mental violence». Scientific positions on the application by the legislator of the concepts «violence that is dangerous to the life or health of the victim» and «violence that is not dangerous to the life or health of the victim» are given. It is emphasized that the division of violence by the nature and degree of public danger (violence that is dangerous to the life or health of the victim; violence that is not dangerous to the life or health of the victim) is seen in context of consequences, not the method of committing a criminal offense.

Keywords: *violence, physical violence, mental violence, danger, method of committing a criminal offense.*